

**КНІГАВЫДААННЕ БЕЛАРУСІ Ё СВЯТЛЕ СТАТЫСТЫКІ
(2008–2016 ГГ.)**

У апошнія дзесяцігоддзе, пачынаючы з 2008 г., кнігавыдавецкая сфера, як адна з часткаў медыйнай прасторы Беларусі, развівацца ў супярэчлівых умовах эканамічнага крызісу, наступствы якога адбываюцца на паніжэнні ўзроўня плацежаздольнасці прадпрыемстваў і пакупніцкага попыту, што ў сваю чаргу ўтрымлівае амаль без зменаў тэндэнцыю спаду колькасных паказчыкаў выпуску кніжных выданняў; арыентацыю выдаўцоў на друк твораў бяспройгрышных ці «правераных часам», сярод якіх асноўнае месца ўжо «класічна» займае вучэбная і дзіцячая мастацкая літаратура.

Першай рэакцыяй кнігавыдавецкай сферы на эканамічны крызіс у пачатку этапа — 2008–2010 гг. — быў даволі рэзкі і адмоўны спад агульных колькасных паказчыкаў па сукупным тыражы і па назвах у сектары як дзяржаўнага, так і недзяржаўнага кнігавыдання: у 2008 г. былі адзначаны самыя нізкія паказчыкі па выпуску беларускамоўных выданняў — да 6,7% па назвах і да 5,5% па тыражы, у 2009 і 2010 гг. гэтая хваля паніжэння «накрыла» і цалкам выдавецкую сферу краіны. Адначасова і насуперак эканамічнаму «цунамі» ішоў працэс пошуку ўнутраных рэсурсаў і адбываўся некаторы рост колькасных паказчыкаў па выпуску малатыражных выданняў: ведамасных, вузаўскіх, вытворчых, у тым ліку навуковых выданняў (манаграфій, навуковых зборнікаў, матэрыялаў канферэнцый), што, у сваю чаргу, паспрыяла павелічэнню агульнай колькасці назваў навуковых кніжных выданняў, а таксама садзейнічала пачатку працэса аптымізацыі нацыянальнага кнігавыдання; далейшаму развіццю электроннага кнігавыдання, тэхналогіі лічбавага друку і электроннай камунікацыі праз сайты выдавецтваў і Інтэрнэт-крамы.

У 2011–2014 гг. разам з замацаваннем у айчынным кнігавыданні агульнасусветнай тэндэнцыі зніжэння тыражу выданняў і друкаваных лістоў-адбіткаў, стала назірацца і тэндэнцыя «ўтрымання планкі» колькасці выдаваных назваў кніг, нават з невялікай дадатнай прагрэсіяй: у 2011 г. выйшла 11 084 най-

менняў кніжных выданняў, у 2012 г. — 11 344; у 2013 г. — 11 441; у 2014 г. — 11 613.

Дамінуючымі *тэматычнымі комплексамі* ў выдавецкім рэпертуары беларускіх кнігавыдаўцоў у 2011–2014 гг. з’яўляліся такія, як «Грамадскія навукі», «Мовазнаўства. Філалогія. Мастацкая літаратура. Літаратуразнаўства», «Прыкладныя навукі. Медыцына. Тэхналогія», якія разам штогод складалі амаль 80% ад усіх апублікаваных кніжных выданняў. Дадатную дынаміку ў гэты час можна заўважыць у выпуску выданняў па грамадскіх навукх: з 34% у 2011 г. да 38% у 2014 г., а таксама асабліва ў выпуску мастацкай літаратуры для дзяцей: з 28% у 2011 г. да 36% у 2014 г.

Адначасова адбываўся значны спад колькасных паказчыкаў па выпуску мастацкай літаратуры, большую частку якой складалі выданні на рускай мове, — амаль у 2 разы: з 78% у 2011 г. да 40% у 2014 г. На гэтым фоне праявілася тэндэнцыя павелічэння выпуску беларускамоўнай мастацкай літаратуры — у 3 разы: з 8% у 2011 г. да 24% у 2013 г., у тым ліку — дзіцячай літаратуры, дзе таксама назіраўся пастоповы рост колькасці беларускамоўных выданняў: з 9% у 2011 г. да 15% у 2013 г., асабліва запатрабаваных на кніжным рынку Беларусі.

Каля паловы штогадовага кнігавыдавецкага рэпертуара Беларусі па *мэтавым прызначэнні* — гэта вучэбныя і вучэбна-метадычныя выданні, у цэлым комплексе якіх у 2011–2014 гг. адзначаецца дадатная дынаміка і рост выпуску выданняў: ад 41% у 2011 г. да 47% у 2014 г. Большую частку вучэбных і вучэбна-метадычных выданняў складае літаратура, прызначаная для вышэйшай і агульнаадукацыйнай школ: адпаведна — 48% і 35% у 2011 г.; 51% і 33% у 2012 г.; 48% і 34% у 2013 г., 45,2% і 36,5% у 2014 г. Выпуск навуковых выданняў застаецца ў межах 12%, пераважаюць матэрыялы канферэнцый і манаграфіі — гэта адпаведна: 43% і 31% у 2011 г.; 41% і 32% у 2012 г.; 43% і 30% у 2013 г.; 41,9% і 29,3% у 2014 г. Працягваецца спад, хоць і не такі рэзкі як у папярэднія гады, па колькасці выпуску літаратурна-мастацкіх выданняў: ад 11% у 2011 г. да 8% у 2014 г.

Дадатная дынаміка беларускамоўных выданняў па *мэтавым прызначэнні* характэрна для навуковых выданняў: ад 9% у 2011 г. да 10% у 2014 г.; а таксама і для літаратурна-мастацкіх, якія на фоне агульнага спаду ў комплексе, паказалі значны рост: ад 16% у 2011 г. да 24 % у 2013 г. Цалкам жа колькасна найбольшыя відавныя комплексы — вучэбных, навуковых і літаратурна-

мастац-кіх выданняў заставаліся вядучымі і мелі агульную тэндэнцыю да пад'ёму: ад 64% у 2011 г. да 67% у 2014 г. У 2014 г. трэцюю пазіцыю пасля вучэбных і вучэбна-метадычных, навуковых выданняў занялі выданні для дзяцей і юнацтва (іх удзельная вага у агульным патоку за год склала 9%, што на 1% перавысіла літаратурна-мастацкі відавы комплекс).

Адбыліся змены ў колькасных паказчыках выпуску кніг і брашур *на беларускай мове*: у 2011 г. іх надрукавана 940 найменняў (тыраж склаў 2 млн 884 тыс.); у 2012 г. — 1073 (тыраж — 3 млн 960 тыс.); у 2013 г. — 1153 (тыраж — 3 млн 873 тыс.); 2014 г. — 1105 (тыраж — 3 млн 617 тыс.). У сярэднім беларускамоўная кніга па назвах надрукаваных выданняў склала 9,4% і крыху палепшыла свае паказчыкі ў параўнанні з 2008 г. З таго часу назіраецца ледзь заўважны, але дадатны рух. Аднак беларускамоўная кніга для масавага чытача застаецца амаль што на ўзроўні кнігі на замежнай мове.

Больш за ўсё ў нашай краіне выпускаецца кніг на рускай мове, якая ў 2011–2014 гг. склала ў сярэднім 84% ад усяго кнігавыдавецкага рэпертуару. Заўважную перавагу сярод выданняў на замежных мовах маюць выданні на англійскай мове: у 2011 г. — 4,5%, у 2014 г. — 5,3%. Гістарычна блізкія і роднасныя славянскія мовы (мовы нацыянальных меншасцей у нашай краіне): польская і украінская, займаюць вельмі нязначную долю ў выдавецкім рэпертуары.

Беларускамоўная кніга амаль не прадстаўлена ці калі і з'яўляецца, то становіцца выключнай з'явай, у такім значным кнігавыдавецкім галінова-тэматычным комплексе, як «Прыкладныя навукі. Медыцына. Тэхналогіі» (у 2011–2014 гг. складала ў сярэднім 0,3% па колькасці назваў выданняў).

У агульнавыдавецкім патоку краіны большая палова кніжнай прадукцыі — гэта малатыражная літаратура (да 500 экз.): у 2011 г. — 50,6%; у 2012 г. — 51,2%; у 2013 г. — 52,5%; у 2014 г. — 52,9%. Падобную, малатыражную, літаратуру называюць «шэрай», бо яна не мае шырокага распаўсюджвання на рынку і застаецца вядомай у колах адпаведных ведамстваў, ВНУ ці іншых устаноў, арганізацый і спецыялістаў. Улічваючы магчымасці лічбавага друку і невысокія пры тым затраты на дадрукаванне тыража, аўтары і выдаўцы малатыражных выданняў нярэдка выпускаюць і дадатковыя тыражы — «па запатрабаванні» ці таксама да малатыражных выданняў дадаюцца

і электронныя выданні на CD, яны могуць мець лакальны або online-доступ. Выкарыстоўваючы, такім чынам, электронныя тэхналогіі, «шэрая» літаратура паступова выходзіць «з ценю».

Асноўнымі вытворцамі электронных выданняў выступаюць ВНУ краіны, сярод якіх лепшымі па выніках за 2011 г. былі Беларускі дзяржаўны аграрна-тэхнічны ўніверсітэт (154 выданні), за 2012 г. — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (48), за 2013 г. — Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт (91), за 2014 г. — Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт (116). Колькасць электронных выданняў паступова нарастае, у 2011 г. іх выпушчана 398 найменняў (3,6%), у 2012 г. — 561 (4,9%), у 2013 г. — 589 (5,1%), у 2014 г. — 674 (5,8%). Захоўвалі свае пазіцыі ў сферы электроннага выдання і недзяржаўныя выдавецтвы, як «Ковчег» (у 2012 г. — 84 выд.) і «Амалфея» (2014 г. — 57 выд.).

Манаполія ў галіне выпуску друкаванай кніжнай прадукцыі заставалася «у руках» такіх недзяржаўных выдавецтваў, як «Харвест», «Аверсэв», «Белый ветер» (Мазыр), «Попурри», сярод дзяржаўных лепшымі ў рэйтынгах былі «Народная асвета», а таксама выдавецтвы ВНУ (БДУ, БНТУ), Нацыянальны інстытут адукацыі. Аднак сітуацыя ў кнігавыдавецкім бізнэсе была няроўнай, хоць на вядучых пазіцыях заставаліся ўсё тыя самыя лідэры. Так, за прадстаўлення тры гады, выдавецтва «Харвест» знізіла свой тыраж больш чым ўдвая, штогод назіраўся значны спад і ў колькасці назваў выпушчанай ім кніжнай прадукцыі (з 1848 у 2011 г. да 1219 у 2013 г.).

Таксама мела тэндэнцыю да скарачэння агульная колькасць выдавецтваў: у 2011 г. у Беларусі дзейнічала 392 выдавецтвы (з 621 зарэгістраванага), у 2012 г. — 377 (з 618), у 2013 г. — 368 (з 479) выдавецтваў. Праўда, да канца 2014 г. колькасць дзеючых прадпрыемстваў усё ж узрасла да 454. Большасць выдавецтваў лакалізаваны ў сталіцы, у Мінску, дзе ў 2011–2014 гг. было выдадзена ў сярэднім 77% ад усёй кніжнай прадукцыі краіны. Разам з тым, што Мінск утрымлівае і на далей першыноўства сталіцы кнігавыдання Беларусі, тым не менш трэба адзначыць тэндэнцыю тэрытарыяльнага падзелу кніжнага бізнэса і саступкі сталіцы перад рэгіёнамі: у 2011 г. у Мінску выйшла 80,1%, у 2012 г. — 77,9%, у 2013 г. — 76,2%, у 2014 г. — 74%. Паступовым нарошчваннем магутнасці вылучаюцца такія рэгіёны, як Гомельская (ад 8% у 2011 г. да 11% у 2014 г.) і Брэсцкая вобласці (ад 3,6% у 2011 г. да 5% у 2014 г.).

Год кнігі, якім быў абвешчаны 2012 г., безумоўна, вымагаў прыняцця і важкіх дзяржаўных рашэнняў адносна пэўных праблемных пытанняў у галіне кніжнай справы. Напрыканцы года Закона Рэспублікі Беларусь ад 29 снежня 2012 г. № 8–3 «Аб выдавецкай справе ў Рэспубліцы Беларусь» (уступіў у сілу 7 ліпеня 2013 г.), які рэгулюе з таго часу выпуск, выраб і распаўсюджанне друкаваных выданняў. Аднак поўнага і эфектыўнага ўрэгулявання пытанняў выпуска, напрыклад, электронных выданняў у рамках дадзенага закона не адбылося. Тым не менш, відавочна, што рынак электронных кніг імкліва расце, паступова самаарганізуецца і набывае цывілізаваныя формы існавання.

Як дэманструюць статыстычныя дадзеныя Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі, тактыка «ўтрымання планкі» колькасных паказчыкаў па выпуску кніжнай прадукцыі ў 2011–2014 гг. аказалася часовай і ўступіла месца чарговай хвалі спаду: у 2015 г. выдадзена 10 273 назвы кніг, тыраж якіх склаў 21,6 млн экз.; у 2016 г. — адпаведна 9 615 і 23,1 млн экз.

З іншага боку 2015–2016 гг. вызначыліся дадатнай дынамікай у выпуску беларускамоўных выданняў асабліва па назвах (у 2015 г. — 11,4%, у 2016 г. — 11,7%), што з’яўляецца, ба-дай, самай адметнай рысай і, хацелася б спадзявацца, тэндэнцыяй, апошніх пяці гадоў.

Што да *тэматыка-галіновага* складу выдавецкага рэпертуару Беларусі, то змены, што адбыліся ў 2015–2016 гг. сведчаць як пра памяншэнне колькасці надрукаванай кніжнай прадукцыі, так і пра некаторую ратацыю ў вядучых комплексах. першае месца займаюць «Грамадскія навукі», другое — «Прыкладныя навукі. Медыцына. Тэхналогія» і трэцяе — «Філалогія, мастацкая літаратура» Адчувальнымі сталі вынікі спаду колькасных паказчыкаў (па назвах) у агульным выдавецкім рэпертуары для комплексу па мастацкай літаратуры (на рускай мове) і філалогіі, што апынуўся на трэцяй пазіцыі пасля тэматычных комплексаў па грамадскіх і прыкладных навукіх, якія нягледзячы на паніжэнне колькасці сваіх выданняў, прадаўжаюць захоўваюць і нават павялічваюць свае ўдзельныя паказчыкі ў агульным выдавецкім рэпертуары. У той час, калі спад назіраецца практычна па ўсіх тэматычных групам, выключэннем сталі толькі выданні па філасофіі і псіхалогіі, якіх у 2015 г. надрукавана 138 найменняў, а ў 2016 г. — 157.

Вядучыя пазіцыі ў агульным выдавецкім рэпертуары *па мэтавым прызначэнні* ў 2015 — 2016 гг. заставаліся за відавочнымі

комплексамі вучэбных і навуковых выданняў, якім належыць сегмент, аб'ёмам больш за 60%; літаратурна-мастацкія ўступілі сваё трэцяе месца вытворчым і даведкавым выданням, хоць і тыя і іншыя паказваюць значны колькасны спад. Дадатнай дынамікай асабліва вылучаюцца выданні для дзяцей і юнацтва (у 2015 г. выйшла 531 найменне, у 2016 г. — 566), а таксама выданні для шырокага кола чытачоў і рэкламныя выданні.

Далейшым нарошчваннем удзельнай вагі ў кнігавыданні Беларусі характарызуюцца электронныя выданні, якіх у 2015 г. было выпушчана 445 найменняў, у 2016 г. — 602 найменні. Іх асноўнымі выдаўцамі з'яўляліся ВНУ краіны: у 2015 г. — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт транспарта (60 найменняў), Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт (57), Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт (53), у 2016 г. — Рэспубліканскі інстытут прафесійнай адукацыі (80), Акадэмія паслядыпломнай адукацыі (63), Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт транспарта (55), Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт (53). Сярод новых недзяржаўных выдавецтваў па выпуску электронных выданняў у 2016 г. вылучыліся «Право и экономика» (20), «А. М. Янушкевіч» (19). Усяго выпускам электронных выданняў займалася ў 2015 г. 39, а ў 2016 г. — 35 выдавецтваў.

У 2015–2016 гг. назіралася павелічэнне колькасці выдаўцоў: ад 485 да 510, хоць адначасова іх актыўнасць мела тэндэнцыю да паніжэння: у 2015 г. актыўнай выдавецкай дзейнасцю займалася 354 выдаўцы (ці 77,9%), у 2016 г. — 339 выдаўцоў (ці 66,9%), што выдалі хоць бы па адной кнізе. З агульнай колькасці зарэгістраваных выдаўцоў дзяржаўныя арганізацыі складаюць 35% і 65% — недзяржаўныя (арганізацыі прыватнай уласнасці, індывідуальныя прадпрымальнікі, рэлігійныя арганізацыі і грамадскія аб'яднанні).

Адбылася ратацыя сярод лідэраў кнігавыдання Беларусі і ў 2015 г. першыя пазіцыі занялі такія недзяржаўныя выдавецтвы, як «Белый ветер» (Мазыр) і «Аверсэв», якія спецыялізуюцца на выпуску вучэбнай літаратуры, а нязменны лідэр (з 1995 г.) — выдавецтва «Харвест», што забяспечвала 25% выпуску кніг па назвах і больш за 40% па тыражах, зменшыўшы з 2011 г. свае колькасныя паказчыкі (у дзесяць раз), перамясцілася на пятае месца.

У параўнанні з папярэднімі гадамі адбылося ўраўнаважанне размеркавання і канцэнтрацыі кнігавыдавецкага бізнэсу паміж групай вядучых выдавецтваў, а не толькі ў адным узятым

выдавецтве («Харвест»), як было ранней. У 2015 г. звыш 100 назваў кніг выпусцілі 26 выдавецтваў, у 2016 г. — 22 выдавецтвы. Менавіта гэтыя выдавецтвы і з'яўляюцца лідэрамі па выпуску кніжных выданняў, забяспечваючы 40–41% кніг па назвах, што сведчыць і пра дастаткова высокую канцэнтрацыю выдавецкага бізнэса і яго пашырэнне.

Разам з тым значная доля кніг беларускіх выдаўцоў — гэта малатыражныя выданні, якія выходзяць тыражом менш за 500 экз.: у 2015 г. яны склалі 63,5%, у 2016 г. — 62,9%. За пяць апошніх гадоў іх колькасныя паказчыкі павялічылася на 12,3% (у 2011 г. — 50,6%).

У цэнтры кнігавыдання краіны Мінску выпускаецца больш за 70% выдавецкай прадукцыі (у 2016 г. — 72,8%). Аднак тэндэнцыя ўзмацнення рэгіянальнага кніжнага бізнэса і надалей мае паступальны характар (у 2011 г. на рэгіёны прыпадала 19,9% ад усіх выданняў, у 2014 г. — 26%, у 2016 г. — 27,2%), у чым прыкладам з'яўляецца выдавецкі дом з Мазыра «Белый ветер», дзякуючы якому сярод рэгіянальных выдавецтваў першае месца займае Гомельская вобласць. У 2016 г. тут выйшла 1052 назвы кніг тыражом 1031,7 тыс. экз., што адпаведна складае 11% і 4,5%.

Яскравую карціну змен, што адбыліся за апошнія сем гадоў — ад пачатку крызіснага этапа (2008 г.) да новага этапа (2015 г.) — прэзентуе мастацкая літаратура (для дарослых і для дзяцей) на рускай і на беларускай мовах (табл. 1).

Заўважна, как бачым, рэзкае скрачэнне выпуска выданняў на рускай мове: мастацкай літаратуры — у 6 раз па назвах і ў 70 раз па тыражы; дзіцячай літаратуры — у 1,6 раз па назвах і ў 2,7 раз па тыражы. І адваротная сітуацыя з колькаснымі паказчыкамі на беларускай мове, якія «ўпарта» рухаюцца ўверх: у выпуску мастацкай літаратуры — у 1,7 раз па назвах і ў 1,4 раз — па тыражы; у выпуску дзіцячай літаратуры — у 2 разы па назвах, у 3 разы — па тыражы. Кніжны рынак Беларусі, перенасычаны рускамоўнай кнігай для масавага чытача, перабудоўваецца ў пошуках дэфіцытных ніш, цэлы шэраг з якіх знаходзіцца ў беларускамоўнай кніжнай прасторы, пра што сведчыць стан сучаснага кнігавыдання ў галіне мастацкай літаратуры і мастацкай літаратуры для дзяцей, а таксама і перакладной літаратуры. Але! Амаль без зменаў застаюцца суадносіны беларускамоўнай кнігі з рускамоўнай у сферы навукі і адукацыі, г. зн. у сферы навуковага і вучэбнага кнігавыдання (у 2008 г. — 1:10, у 2015 г. — 1:9).

Таблица 1. Выданне мастацкай і дзіцячай літаратуры ў 2008 і 2015 гг.

Мова	Мастацкая літаратура (без дзіцячай)			Дзіцячая мастацкая літаратура			
	2008		2015	2008		2015	
	назв.	тыраж, тыс. экз.	назв. тыраж, тыс. экз.	назв.	тыраж, тыс. экз.	назв. тыраж, тыс. экз.	
беларуская	161	129,0	283	56	135,2	105	403,8
руская	2169	16403,7	364	670	4435,3	417	1649,3
суадносіны выданняў на беларускай мове да выданняў на рускай мове	1:14	1:127	1:1,3	1:12	1:33	1:4	1:4

Таму трэба адзначыць, што сучаснае кнігавыданне Беларусі патрабуе сур’ёзнай дзяржаўнай праграмы дзейняў і пераўтварэнняў, якая грунтавалася б у тым ліку і на адпаведным навуковым аглядзе дзейнасці ў галіне кніжнай справы, што дазваляла б прагназаваць перспектывы кнігавыдавецкай дзейнасці не толькі як свабоднага бізнэсу, але і як важнейшага сродку асветы і гуманізму!

ЛІТАРАТУРА

1. Друк Беларусі, 2001–2010 : статыстычны зборнік / Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальная кніжная палата Беларусі ; склад. Т. Р. Рабушка ; пад агул. рэд. А. В. Івановай. — Мінск : НКП Беларусі, 2012. — 208 с. — URL: http://natbook.org.by/assets/files/Statdruk_2001-2010_itog.pdf

2. Друк Беларусі, 2011 : статыстычны зборнік / Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальная кніжная палата Беларусі ; склад. Т. Р. Рабушка ; пад агул. рэд. А. В. Івановай. — Мінск : НКП Беларусі, 2012. — 72 с. — URL: http://natbook.org.by/assets/files/druk_belarusi.2011.pdf

3. Друк Беларусі, 2012 : статыстычны зборнік / Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальная кніжная палата Беларусі ; склад. Т. Р. Рабушка ; пад агул. рэд. А. В. Івановай. — Мінск : НКП Беларусі, 2013. — 76 с. — URL: http://natbook.org.by/assets/files/druk_belarusi.2012.pdf

3. Друк Беларусі, 2013 : статыстычны зборнік / Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальная кніжная палата Беларусі ; склад. Т. В. Сяргеенка ; [рэд. Т. Р. Рабушка] ; пад агул. рэд. А. В. Івановай. — Мінск : НКП Беларусі, 2014. — 76 с. — URL: http://natbook.org.by/assets/files/druk_belarusi.2013.pdf

4. Друк Беларусі, 2014: статыстычны зборнік / Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальная кніжная палата Беларусі ; склад. Т. В. Сяргеенка ; пад агул. рэд. А. В. Івановай. — Мінск : НКП Беларусі, 2015. — 76 с. — URL: http://natbook.org.by/assets/files/druk_belarusi.2014.pdf

5. Друк Беларусі, 2015: статыстычны зборнік / Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальная кніжная палата Беларусі ; склад. Т. Р. Рабушка ; пад агул. рэд. А. В. Івановай. — Мінск : НКП Беларусі, 2016. — 72 с. — URL: <http://natbook.org.by/statistika-pechati/pechat-belarusi-v-cifrah-za-proshlye-gody/pechat-belarusi-v-cifrah-za-2015-god>

6. Книгоиздание Беларуси в 2016 году [Электронный ресурс]. — URL: http://natbook.org.by/assets/files/druk_belarusi/2016/knigoizdanie-2016.pdf

УДК 821.161.3

Н. В. Заяц, дац., канд. філал. навук
(БДПУ, г. Мінск)

«ВЕРТЫКАЛЬНЫЯ РЭКІ СВЯТЛА»: АНОНС НЕВЫДАДЗЕНАЙ КНІГІ ВАСІЛЯ ЗУЁНКА

Мастакоўскі набытак сучаснага пісьменніка В. Зуёнка прадстаўлены творамі самых розных жанраў: лірыкай, паэмамі, пражайчымі эсэ і эцюдамі, перакладамі з іншанацыянальных літаратур, літаратурна-крытычнымі нататкамі... Шматгранны плён майстра слова выдаваўся пераважна ў савецкія часы; у новую эпоху пабачылі свет толькі пражайчныя тэксты «Паміж небам і зямлёй» («Беларуская навука», 2009), «Выбраныя творы» («Кнігазбор», 2010), збор ранейшага плёну «Азірнуўшыся не скамянець...» («Мастацкая літаратура», 2013), што выйшаў у серыі «Беларуская паэзія XX стагоддзя». Па-за выданнямі застаецца велізарны корпус мастацкіх твораў, напісаных у канцы XX–XXI стагоддзі.

Так, прадстаўнічым не толькі якасна, але і колькасна (больш за 400 старонак) атрымаўся рукапіс зборніка «Вертыкальныя рэкі святла», які склалі «вершы сутоку тысячагоддзяў». Кніга структуравана па храналагічным прынцыпе: раздзел «Рэчышча-1» змяшчае вершы 1993–2000 гг., «Рэчышча-2» — творы 2001–2006 гг. У мастацкіх тэкстах гарманічна і ўзаемадапаўняльна суіснуюць прыватнае і агульназначнае, будзённае і быццёвае, зямное і касмічнае, імгненнае і вечнае. Усё гэта паяднана дзякуючы выключнасці творчай асобы аўтара, яго прыроднаму таленту, літаратурнаму вопыту, мастакоўскай харызме і вялікай патрабавальнасці да сябе як да паэта. У вершах В. Зуёнка навідавоку неабходны сінтэз агульнага і канкрэтнага, гарманічная сувмернасць зместу і формы, невытлумачальная сіла эмацыйнага ўздзеяння, што вызначаюць сапраўдную творчасць і дазваляюць называць аўтара майстрам слова.

У новых творах выяўляецца своеасаблівы першасна-пачуццёвы касмаганізм мыслення В. Зуёнка: мастак імкнецца зразумець сутнасць прыроды, космасу, сусвету — зразумець і пака-